

ALI XAN - PƏRİ

Sizə ərz edim Bitlis şəhərindən, kimdən, Hacı Sayad-dan. Hacı Sayad varlı-karlı bir kişi idi. Onun dünya malından əyər-əkisiyi yox idi. Ancaq gecə-gündüz evlad arzusundaydı. Oturub həmişə Allaha dua edərdi ki, yarəb, mənə bir ölad kəramət et, əhd edirəm şəhərin yanından axan qanlı çaya bir körpü saldıraram. Allahtala Hacı Sayadın arzusunu yerinə yetirmişdi. Günlərin bir günü Hacı Sayadın həyat yoldaşı Gülüstan xanım bari-həmli olur. Bunu görə Hacı Sayad çaya körpü saldırır. Bir gün Hacı Sayad yenə namaza getmişdi. Namazdan sonra gördü ki, hücrədən uşaq səsi gəlir. Gedib gördü ağa büküb atıblar. Uşağı qucağına götürüb evə gətirdi. Arvadına dedi:

– Arvad, evlad tapmışam, al saxla.

Gülüstan xanım dedi:

– Mən halal mayama haram qata bilmərəm, apar onu ver qonşumuz Xotı qarıya, o saxlasın. Amma a kişi, arxayın ol, Allah bizə iki evlad verib – biri oğlan, biri qız.

Hacı Sayad sevindi, malını üç qism edib fağır-füqaraya payladı, üç gündən sonra uşaqlara ad qoymağa başladılar. Nə qədər qarı var, hamısı toplaşmışdı adqoyduya. Qarılar cürbəcür olur – Pərcahan, Hürcahan, Zorcahan, Napak qarı, İpək qarı, Köpək qarı.

Pərcahan dedi:

– Mən uşağın adını Sicimqulu qoyuram, ömrü uzun olsun.

Bu qarını döyüb çıxardılar eşiyə. Hürcahan gəlib dedi:

– Uşağın adını qoyuram Örkənqulu, həm evlənsin, həm ömrü uzun olsun.

Bu qarını da çölə atdılar. Sonra Zorcahan qarı gəlib dedi:

– Uşağın adını qoyuram Çatıqulu.

Onu qovdular. İndi də gəldi Napak qarı, dedi:

– Oğlanın adını qoyuram Poladqulu, heç ölməsin.

Köpək qarı dedi:

– Oğlanın adını qoyuram Poladqulu-Dəmirqulu, heç ölümü olmasın.

İnək qarı gəldi dedi:

– Mən ata-anasının halal mayasından əmələ gəlmiş oğlanın adını qoyuram Məhəmməd, qızın adını Pəri xanım. O tapılan oğlanın adını da qoyuram Tapdıq.

Bu adlara hamı razı oldu. Bəli, uşaqlar boya-başa çatdı. Bir gün zavvar gəlib çağırdı ki, kim Məkkəyə gedəcəksə hazırlaşsın. Hacı Sayad, Gülüstan xanım, Məhəmməd hazır-laşıb yola düşməli oldular. Yerdə qaldı Pəri xanımla Tapdıq. Hacı Sayad Tapdığı çağırıb öz hüzuruna dedi:

– Oğul, səni Allaha tapşırıram, Pərinə sənə. Qoyma bacın darıxsın. Biz doqquz aya gələcəyik.

Onlar getməkdə olsun, Tapdıq altı ay bacısı ilə çox yaxşı rəftar etdi. Bir gün Tapdıq bazardan gəlirdi. Quş uçurub dalın-ca fit vururdu. Yuxarı baxarkən bilmədən Xanı qarının cəhrəsi-nə ilişir, piltəni dağdır. Qarı hirslənib deyir:

– Ay anasından xəbərsiz, mənim kələfimi dağdınca get Pəri xanımın kələfini dağıt. O, sənə doğma bacın deyil. Onu əlinə keçirsən, bəlkə Hacı Sayad öləndə əmlakdan sənə də çata.

Bic söz bic adamın başına tez batar deyiblər. Tapdıq ordan Pərinin yanına gələrək dedi:

– Pəri, gərək mənə gələsən.

Pəri dedi:

– Qardaş, nə danışırsan, mən sənə bacınam.

Tapdıq baxmadı. Qırx pilləkan var idi. Pəri xanım pillə-kanları çıxdı. Tapdıq da onun ardınca.

Pəri dedi:

– Qardaş, sinəmə üç bənd söz gəlib, qoy onu deyim,
bəlkə başından duman çəkilsə.

Pəri xanım görək nə dedi:

Başına döndüyüm, qurban olduğum,
Tapdıq, çıxma yoldan, aman günüdür.
Alışıb oduna büryan olduğum,
Tapdıq, çıxma yoldan, aman günüdür.

Gələndə nə deyim mən o hacıya,
Şirincə nemətim döndü acıya.
Qardaş da heç kəc baxarmı bacıya,
Tapdıq, çıxma yoldan, aman günüdür.

Qadan qalsın bu Pərinin canında,
Pərvanələr yanar şamın yanında.
Üzün qara olsun haq divanında,
Tapdıq, çıxma yoldan, aman günüdür.

Qırxıncı pilləkanın başında bir havtağa var idi. Pəri gördü Tapdıq iddiasından dönmür, havtağanı götürüb elə vurdu Tap-dığın başına, qan fəvvarə vurdu. Tapdıq aşıb düşdü birinci pil-ləkanın dibinə. Pərinin yenə ürəyi dözmədi, enib qara yandırır qoydu qardaşının başını sarıdı. Bu dəm zavvar qışqıra-qışqıra gəldi ki, hacdan – Məkkədən qayıdırlar. Tapdıq özünü verdi gizli yola, çıxdı Hacı Sayadın qabağına. Hacı Sayad Tapdığın başını sarıqlı görüb soruşdu:

– Oğlum, nə olub?

Tapdıq ağlamsınıb dedi:

– Necə nə olacaq, siz gedəndən sonra Pəri xanım gündə biri ilə gizlənpaç oynayır, lotuları yığıb başına qumar oynayır. Adımızı xalq içində batırıb.

Hacı Sayad Tapdıqın sözüne inandı. Oğlu Məhəmmədə əmr etdi ki, gedib Pərinə öldürsün, qanlı köynəyini gətirsin. Məhəmməd at sürüb evlərinə gəldi. Pəri Məhəmmədin əl-ayağına düşdü. Ata-anasını soruşdu.

Məhəmməd dedi:

– Səni aparmağa gəlmişəm.

Gəlib şəhərdən bir mənzil aralı düşdülər. Məhəmməd Pərinə atın tərəfinə aldı, qalın meşəliyə apardı. Məhəmməd at-dan düşdü, Pərinə də düşürdü. Pəri gördü Məhəmmədin əl-ayağı əsir, Pəri başa düşdü ki, Tapdıq yaman qandırır. Görək nə dedi:

Pəri

Başına döndüyüm, gülüzlü qardaş,
Öldürmə, Xudaya bağışla məni.
Ağlayıram, didəm verər qanlı yaş,
Öldürmə, Xudaya bağışla məni.

Məhəmməd

Başına döndüyüm gülüzlü bacı,
Bacı, karı görmə bu işdə məni.
Öldürəcəm, bacı, yoxdur əlacı,
Bacı, karı görmə bu işdə məni.

Pəri

Qardaş, söylə görüm günahım hası,
Silinsin, qalmasın beynimin pası.
Düldülün sahibi, Qənbər ağası,
Adın Məhəmmədə bağışla məni.

Məhəmməd

Sənə qurban olsun ömrümün varı,
Sənsiz mən çəkərəm bil ahu-zarı.
Çuğulluq eyləyib Tapdıqla qarı,
Bacı, karı görmə bu işdə məni.

Pəri

Mən Pəriyəm, yalvarıram dadınan,
Pərvanəyəm, qovrulmuşam odunan,
Sən məni öldürmə bədnam adınan,
Adın Məhəmmədə bağışla məni.

Məhəmməd

Çərxi-fələk gör nə işlər qayırdı,
Səni məndən, məni səndən ayırdı.
Hacı Sayad Məhəmmədə buyurdu,
Bacı, karı görmə bu işdə məni.

Məhəmməd bacısına qıyıb öldürə bilmədi. Meşədə azdı-rıb geri qayıtdı. Bir dovşan öldürüb, köynəyini qana bulayıb gətirib atasına verdi. Onlar evə gəldilər. Onlar burda qalsın, sizə kimdən xəbər verim, Pəri xanımdan. Pəri xanım qaranlıq meşədə yalnız qalmışdı, özünə istidanad yeri axtarırdı. Özünü verdi böyük bir palıd ağacının koodamına, öz halına münasib nə dedi:

Qanlı fələk, nələr gəldi başıma,
Mədət Allah, səndən mədət istərəm.
Bilməm kimlər zəhər qatdı aşıma,
Mədət Allah, səndən mədət istərəm.

Həsərət qaldım vətənimə, elimə,
Qan bulaşıb müşki-ənbər telimə.
Qardaş adı daha gəlməz dilimə,
Mədət Allah, səndən mədət istərəm.

Ülkər doğdu, ay da ondan ucadı,
Gedən Bəzirqandı, gələn Xocadı.
Bir deyən yox, Pəri, halın necədi,
Mədət Allah, səndən mədət istərəm.

Pəri xanım gecəni ağacın koodamında keçirdi.

Sizə kimdən xəbər verim, Vanlı Alı xandan. Vanlı Alı xan başının dəstəsi ilə quş uçurub həməən yerə ova çıxmışdı. Qabaqda Qara Vəzirlə söhbət edə-edə gəlir. Əl tərlandı uça- uça gəlib Pəri xanım oturan ağaca düşüb oturdu. Sonra Pəri xanı-mın qucağına düşdü. Pəri tərlandı görcək ürəyi cusa gəldi. Gö-rək nə dedi:

Həzarət, tərlandı tərif eylərəm,
Əcəb yaxşı olur ağı tərlandı.
Qızıldan, gümüşdən atlas bəhrisi,
Qəyim qədim olsun bağı tərlandı.

Usta olan zil qımrovu pəst elər,
Dindirəndə yerbəyerdən səs elər.
Sürmə dağıtmağa yel həvəs elər,
Qonar daşa ol caynağı tərlandı.

Yaxşı olar tərlandı quşun oylağı,
Daşa çalsa yeddi bölər caynağı,
Ərçimandı, soyuq bulaq yaylağı,
Getməz bu sinəmdən dağı tərlandı.

Bu dəmdə Alı xangil gördülər ki, tərən quşu qalxmadı, dedilər nə varsa var.

Qara Vəzir dedi:

– Alı xan, nə tapsaq yarı bölərək.

Alı xan razı oldu. Ağaca yaxınlaşıb gördülər bir gözəl oturub. Tellərini üzərinə töküüb, bulud kimi özünü bürüyüb. Alı xan cuşa gəldi. Götürüb görək nə dedi:

Alı xan

Səhər-səhər bir ov çıxdı qarşıma,
Könül sevdi sənin kimi maralı.
Üzün ol mahitab, camalın günəş,
Elə bildim yerin-göyün maralı.

Pəri

Başına döndüyüm ay cavan oğlan,
Könül dərd əlindən oldu yaralı.
Gecə-gündüz mən eylərəm ahu-zar,
Gəlməyir könlümün səbri-qərarı.

Alı xan

Seyraqublar bir araya gəlməsin,
Danışiban gizli sırım bilməsin.
Tanrı səni məndən cida salmasın,
Dəli könül dözməz səndən aralı.

Pəri

Seyraqublar bir araya gəldilər,
Danışiban gizlin sırım bildilər.
Qara bağrım dəlik-dəlik dəldilər.
Pünhan-pünhan gül irəngim saralır.

Alı xan

Çapardan ayrılıb gəlmişəm pünhan,
Deyim məkanımı nişanbanışan.
Xəbər alsan mənəm Vanlı Alı xan,
Söylə görüm sənin əslin haralı.

Pəri

Səhər-səhər doğan dan ulduzuyam,
Atanın-ananın bircə qızıyam.
Adım Pəri, Hacı Sayad qızıyam,
Xəbər alsan o Bitlisin maralı.

Alı xan Pərinin belə vəziyyətə düşməsinə xəbər aldı.
Pəri-nin dərdi tüğyan elədi.

Atamı, anamı yaman çaşdırdı,
Zalım Tapdıq xan, başına döndüyüm.
Zalım qardaş şan-şan etdi sinəmi,
Üzdü məni qan, başına döndüyüm.

Uğradım çöllərə, mən oldum ahu,
Yetişsin dadıma şahların şahı.
Qismət belə yazıb qadir ilahi,
Qəbul eylə sən, başına döndüyüm.

Mən sığındım məzar sandıq daşına,
Bir rəhm eylə gözdən axan yaşına,
Pəriyəm, Alı xan, dönüm başına,
Apar məni can başına döndüyüm.

Pəri xanım sözünü qurtaran kimi Alı xan onu götürüb
ata suvar etdi, oradan Vana yola düşdülər. Alı xan toy edib,

kəbin kəsdirib Pərini özünə yar etdi. Aylar, illər keçdi, Pəri xanımın bir cüt oğlu oldu. Birinin adını Məhəmməd, digərininkini Əhməd qoydular. Bir gün Pəri dedi:

– Atam-anam yadıma düşüb.

Alı xan görək nə dedi:

Alı xan

Başına döndüyüm, qurban olduğum,
Pərim, gedərsən bəs haçan gələrsən.
Ala gözlərinə heyran olduğum,
Pərim gedərsən bəs haçan gələrsən.

Pəri

Başına döndüyüm, qurban olduğum,
Yarım, gedərgiyəm, yenə gələrəm.
Zay olmasın ağlın, huşun, kamalın,
Yarım, gedərgiyəm, yenə gələrəm.

Alı xan

Sizin yerlər baxçalımı, bağlımı,
Sinəm üstü düyünlümü, dağlımı.
İndi aparırsan bir cüt oğlumu,
Pərim gedərgisən, haçan gəlirsən.

Pəri

Bu ahu-fəryadım başımdan aşıb,
Qürbət vilayətdə ürəyim şişib,
Ata-anam yaman yadıma düşüb,
Yarım, gedərgiyəm, yenə gələrəm.

Alı xan

Necə tab gətirim mən bu fərağa,
Nazlı yarım gedə düşəm sorağa.
Gəl bu Alı xanı atma irəğa,
Pərim, gedərgisən, nə vaxt gələrsən.

Pəri

Pəri ilqar verdi, getdi yüz ilə,
Qorxursan ki, əlin məndən üzülə.
Özün tapşır məni Qara Vəzirə,
Yarım, gedərgiyəm, yenə gələ-rəm.

Alı xan Pəri xanımı Qara Vəzir ilə Bitlisə yola saldı. On-lar gedə-gedə gündə bir yerdə düşərgə salırdılar. Axırda meşə kənarına düşmüşdülər. Pəri xanım öz balaları ilə bir çadırda, Qara Vəzir bir çadırda, kecavaçılar bir çadırda yerləşmişdilər. Qara Vəzir gecədən xeyli keçmiş yuxudan qalxıb Pəri xanım olan çadıra girdi, yuxudan durğuzub dedi:

– Pəri xanım, bilirsən nə var, biz səni meşənin dərinliyindən tapanda mən Alı xana demişdim nə tapsaq yarı bö-lərik. İndi mən o şərtə əməl etmək istəyirəm.

Pəri xanım dedi:

– Qara Vəzir, Allahı sevərsən, bu nə işdir utanmayıb mənə deyirsən?

Qara Vəzir dedi:

– Belədi ki olacaq.

Çox inad etdilər. Axırda Pəri xanım dedi:

– İzin ver çölə çıxım, ürəyim sıxılır, yenə qayıdıb gələ-rəm.

Qara Vəzir dedi:

– Qaçarsan.

Pəri dedi:

– Örkəni bağla belimə, gördün gəlmirəm, çəkərsən, gələ-rəm.

Qara Vəzir elə də etdi. Pəri çölə çıxan kimi qaçıb bir çi-nar ağacının başına çıxdı. Başındakı ağ şalı qaratikan kolunun üstünə atdı. Vəzir gözlədi, gördü Pəri qayıtmır. Vəzir örkəni çəkdi, örkən gəlmədi, çölə çıxıb gördü Pəri yoxdur. Axtarmağa başladı. Ağartı tərəfə gedib özünü qaratikana toxudu, yerbə-yerdən əndamı doldu. Daha da hirslənən Qara Vəzir axtarmağa başladı. Pəri xanımı çinarın başında gördü. Dedi:

– Düş aşağı.

Pəri dedi:

– Düşmə-rəm.

Vəzir dedi:

– Gedib Məhəmmədi gətirib bu çinarın dibində kəsəcəm.

Pəri and verdi, Vəzir baxmadı. Əlacsız qalıb dedi:

– Uşaq məndən su istəmişdi, ona bir qab su ver, sonra kəssən, kəs.

Qara Vəzir Məhəmmədi gətirib bıçağı boğazına qoyanda Pəri yalvarıb ağlamağa başladı:

Qara Vəzir, sən Allahı sevərsən,
Öldürmə balamı, aman günüdür.
Öldürübən mənə zülüm edirsən,
Öldürmə balamı, aman günüdür.

And verirəm mərd iyidlər sərinə,
Yaradana, ərənlərin pirinə.
Qıya baxsan səni salar dərinə,
Öldürmə balamı, aman günüdür.

Qara vəzir dedi:

– Düşürsən, gedib Əhmədi gətirib kəsərəm.

Pəri xanım dedi:

– Doxsan doqquz oğul qurban mənə bir namusuma.

Namussuz, kəsirsən, kəs, mən düşmərəm.

Qara Vəzir Əhmədi gətirdi. Pəri xanım dedi:

Bir çıxmadım eyvanın köşkünə,
Fələk zəhər qatdı ömrün beş günə.
Adı bəlli Məhəmmədin eşqinə,
Öldürmə balamı, aman günüdür.

Qara Vəzir Pərinin yalvarmasına baxmayaraq uşaqların ikisini də kəsdi. Vəzir oradan Pərinin çadırına gəldi, özünü al qana boyadı. Başını aşağı, ayağı yuxarı özünü asdı, üz-gözünü dağım-dağım elədi ki, guya Pəri xanımın üstündə olub, uşaqların başını kəsiblər. Qara Vəziri də öldürməli olublar.

Kecava ayılıb çadıra gəldilər. Uşaqları qara çadıra, kecavanı qara boyayıb geri qayıtdılar. Onlar getməkdə olsun, görək Pəri xanım hara getdi. Pəri xanım çinardan düşüb gəlib atası saldırdığı körpünün üstündə oturub bir neçə namə yazdı.

Gedən bəzircanlar, gələn xocalar,
Bu naməni Alı xana yetirin.
Gündüzümdən yaman oldu gecələr,
Bu naməni Alı xana yetirin.

Naməni yazanın şuxdur qələmi,
İmrandır dilləri, xoşdur kalamı.

Qırdı oğlanlarımı kirvə haramı,
Bu naməni Alı xana yetirin.

Dərmanım bir ikən dərdim olub yüz,
Bir həkimdir, bir loğmandır, bir də siz.
Adım Pəri xanım, vətənim Bitlis,
Bu naməni Alı xana yetirin.

Pəri xanım naməni yazıb körpünün üstünə qoydu. Üstünə bir daş qoyub oturmuşdu. Sizə kimdən xəbər verim, Saleh Söodəyardan. Söodəgar gəlib köçünü körpünün yanında salmışdı. Nökərə dedi:

– Bala, al bu sövçanı get mənə su gətir.

Nökər sööçanı götürüb suya apardı. İstədi doldursun, birdən gözüne bir zənən sataşdı. Pəri xanım o qədər gözəl idi ki, nökər özünü itirdi, sövçanı doldurmamış geri döndü, gətirib södəgara verdi. Sədəgar sövçanı başına çəkdi, gördü su yoxdur, acığı tutub nökəri söydü.

Nökər dedi:

– Ağa, bağışla, mən görəni sən görsəydin başmağının tayını da qoyub qalmışdın.

Söydəgar tam təfsilatı ilə öyrəndi, başmağının birini əlinə aldı, birini ayağına. O gəlincə Pəri xanım çıxıb getmişdi. Sədəyar gəlib heç nə demədi, məktubu götürüb oxudu, cibinə qoydu. Kəcavanı gecə ilə qaldırıb yola düşdülər. Dedi harda olsa onu tapmalıyam.

Bunlar burda qalsın, sizə deyim Pəridən. Pəri gəzə-gəzə gəlib bir səhraya çıxdı. Gördü bir sürü qoyun otlayır, bir çoban çomağa söykənib baxır. Çoban Pərinə görə kimi irəli yeridi. Gördü ki Pəri qorxur, çoban dedi:

– Bacı, qorxma, irəli gəl görüm nəçisən.

Pəri irəli gəlib dedi:

Başına döndüyüm a çoban qardaş,
Harda görsən Alı xana de gəlsin.
Ağlayıram, didəm verər qanlı yaş,
Harda görsən Alı xana de gəlsin.

Yəni tanıyarsan görcəyin onu,
Oddan köynəyidir, alovdan donu.
Yaxandan tutaram qiyamət günü,
Harda görsən Alı xana de gəlsin.

Adım Pəri xanım, Alı xan putam,
Çərxi-fələk mənə eylədi sitəm.
Qoymadı mətləbə, murada çatam,
Harda görsən Alı xana de gəlsin.

Bu dəmdə qoyunlar uzaşırdı.

Pəri dedi:

– Çoban qardaş, bir quzu kəs, onun qarnını mənə ver,
başına maska düzəldib özümü keçəl kökünə salacam.

Çoban bunu edincə qoyun çox uzaşdı.

Çoban dedi:

– Bacı, burda otur, qoyunu qaytarıb gəlirəm.

Çoban gedən kimi Pəri həmin sözləri yazıb çobanın
yerinə qoydu, üstünə bir daş da qoydu, ordan yola düşdü.

Dedi:

– İnsan çiy süd əmib. Çoban fikrini dəyişər.

Çoban geri dönüb Pərini getmiş gördü. Bir namə tapdı,
onu götürüb qoyunu kəndə sürdü. Hamısını sahiblərinə pay-
layıb Pərini axtarmağa getdi. Pəri xanım ordan Bitlisə gəldi.
Gördü Tapdıq küləfirəngidə əyləşib. Salam elədi, dedi:

– Qərib bir oğlanam, məni nökrər qəbul edirsənmi?

Tapdıq cavab verdi:

– Yaxşı gəlmisən, sənin kimi bir keçəl lazımdı, kəffara verək.

Bu dəmdə Hacı Sayad eşiyə çıxdı. Bir keçəli görüb dedi:

– Oğul, irəli gəl görüm nə istəyirsən, nə işin sahibisən.

Pəri xanım irəli gələndə Hacı gördü ki, bunun gözləri Pəri xanımın gözlərinə oxşayır. Bir ah çəkdi ki, tüstüsü damağına ləzzət verdi. Dedi:

– Oğul, əlindən nə iş gələr?

Pəri xanım dedi:

– Hər şey əlimdən gəlir, amma samovar qoymaq, stəkan, nəlbəki yumaq olsa daha yaxşı.

Hacı Sayad dedi:

– Oğul, gəl, nə istəsən verəcəm.

Pəri xanım burada qalmaqda olsun, hamının hörmətini qazanmış olsun, sənə kimdən xəbər verim Vanlı Alı xandan. Alı xan fikir elədi ki, bir toğlusu itən, bir çəpişi yox olan axtarır. Mənim Pəri xanım kimi yarım, bir cüt balam əlimdən gedib. Dəmirçiyə getdi, dəmir çarıq döydürdü, dəmir əsa götürdü, dedi:

– Dəmir çarıq dağılınca, dəmir əsa gödəlincə Pəri xanımı gəzməliyəm.

Qara Vəziri çağırıb özünə yoldaş götürdü. Hər ikisi dərviş libas olub yola düşdülər. Alı xanın anası razı olmadı. Bu zaman Alı xan dedi:

Qadir Allah, sən bilirsən,
Nə bəlalı başım mənim.
Durub başım alım geri,
Artıbdır təşvişim mənim.

Əlimdən uçurdum badım,
Yarəb, kimlər çəkər nazım.
Gərək gedib qürbət gəzəm,
Dərvişlikdir işim mənim.

Alı xan eyləyir gəzir,
Yaradan üstündə nazir.
Boynun sınsın, Qara Vəzir,
İtirdin sirdaşım mənim.

Alı xan anası ilə halal-hümmət edib yola üz qoydular, gəlib çıxdılar İstanbula. İstanbuldan keçdilər Həsənqalaya. Hə-sənqaladan keçəndə Nəstərən adlı bir xanıma rast gəldilər. Nəs-tərən xanım dərvişləri görəndə kimi Alı xana aşiq oldu. Sazı alıb görək nə dedi:

Nəstərən

Başına döndüyüm ayalı dərviş,
Gəl al məni, getmə bizim ellərdən.
Sən də mənim kimi eşq oduna düş,
Gəl al məni, getmə bizim ellərdən.

Alı xan

İltimas eyləmə, Nəstərən xanım,
Gedərgiyəm, burda qalan deyiləm.
Mənim yad ölkədə bir sevgilim var,
Gedərgiyəm, burda qalan deyiləm.

Nəstərən

Mənəm bu yerlərin sultanı, xanı,
Dəstimə tutmuşam gülü, reyhanı.

Mən səni sevmişəm, sən də sev məni,
Gəl al məni, getmə bizim ellərdən.

Alı xan

Geyinib əyninə alı, qırmızı,
İşvəsi, qəmzəsi yandırır bizi.
Bağı, bənövşəsi, gülü, nərgizi,
Gedərgiyəm, burda qalan deyiləm.

Nəstərən

Bu varım, dövlətim, bu xanımınım,
Sevgilim, sirdaşım, dinim, imanım.
Sənə qurban olsun Nəstərən xanım,
Gəl al məni, getmə bizim ellərdən.

Alı xan

Leyliyə Məcnundur, Əsliyə Kərəm,
Nə ola bir yarın camalın görəəm.
Qadir Allah, səndən möhlət istərəm,
Gedərgiyəm, burda qalan deyiləm.

Nəstərən xanım onları yola saldı. Günə bir mənzil
kəsib Həsənqalanın bazarına çatdı, gördü ki, bir södəgar
əlində məktub tutub deyir:

– Kimdir bu məktubun sahibi?

Alı xan irəli yeriyib gördü ki, Pərinin dəsti-xəttidir.
Tez oxuyub kağızın məzmunundan xəbərdar oldu. Dedi:

Alı xan

Başına döndüyüm sövdəyar başı,
Bu naməni yazan sənəm necoldu?

Ayağına dəyməsin yolların daşı,
Bu naməni yazan sənəm necoldu?

Södəyar

Başına döndüyüm ay Alı dərviş,
Namə mənə nagh yerdə tuş oldu.
Ağladı, didədən tökdü qanlı yaş,
Namə mənə nagh yerdə tuş oldu.

Alı xan

Aləm bilir şirin candan bezərəm,
Özüm öz dərdimi pünhan yazaram.
Pəri deyə bu dünyanı gəzərəm,
Bu naməni yazan sənəm necoldu?

Saleh Södəyar

Eşqin səməndini minib çapmışam,
Harda sınıq könül görsəm yanmışam.
Naməni yol üstə çaydan tapmışam,
Namə mənə nagh yerdə tuş oldu.

Alı xan

Tapmışam sultanı, tapmışam xanı,
Görünmür nazlı yar, görünmür hanı.
Gəl sən sızılatma bu Alı xanı,
Bu naməni yazan sənəm necoldu?

Södəyar

Dolaşdım dünyanı oğlum hər nə var,
Dadına yetişsin Heydəri-kərrar.
Sənə qurban olsun Saleh Södəyar,
Namə mənə nagh yerdə tuş oldu.

Alı xan mərd adam idi. Södəyar nə qədər xərc çəkmişdi, hamısını verdi. Sonra kağızı götürüb yola düşdü. Yolda Budaq çobana rast oldular. Budaq çoban da Pəri xanımı axtarırdı. Budaq çoban bütün olmuş əhvalatı Alı xana nəql etdi və Pəri ona verdiyi naməni Alı xana verdi. Alı xan təsdiq etdi ki, Pəri xanım sağdır, özü də bu yaxınlardadır. Onlar hər üçü qoşulub Bitlisə gəldilər. Onlar Hacı Sayadın evini axtarıb tapdılar. Pəri xanım qapıda durmuşdu. Pəri xanım gördü ki, Alı xan, Qara Vəzir, Budaq çoban, Saleh Södəyar gəlir, özünü daha da başqa şəkllə saldı. İrəli yeriyib onları salamladı. Alı xan soruşdu:

– Bala, sən kimsən?

Alı xan gördü ki, bu keçəl çox şirin gəlir ona.

Pəri dedi:

– Adım Keçəl Əhməddi, özüm də bax bu evin nökrəiyəm.

Alı xan soruşdu:

– Bura kimin evidir?

Pəri xanım dedi:

– Buranın sahibi Bitlisli Hacı Sayaddır. Çox dünya-görmüş, gəzib dolanmış adamdır. Siz ona qonaq qalsanız çox şey öyrənərsiz.

Alı xan dedi:

– Bazara çıxacaq, axşama dolanıb gələrik.

Pəri xanım qonaqlar gedəndən sonra işi bişirib dağ elədi. Hacı Sayada dedi:

– Axşama atama ehsan verəcəm, izin ver gedim bazarlıq edim.

Hacı Sayad razılaşdı, qoyunlar kəsildi, Pəri bazara çıxıb xırdavat aldı. Gördü hərflər hamsı burdadır. Hətta Xanı qarı da burdadır. Pəri xanım yaxınlaşıb Alı xanı dəstəsilə atasının ehsanına dəvət etdi.

Axşam oldu, hamı gəldi, yerbəyer oldu. ehsan yeyilib duvalanandan sonra Keçəl Əhməd dedi:

– Dərvişlər yaxşı nağıl deyən olurlar. Gəlsənəm, ay Alı dərviş, bir nağıl deyəsən.

Alı xan qızardı, dedi:

– Biz nağıl deyən dərvişlərdən deyilik, adətən keçəllər yaxşı nağıl deyən olurlar. Gəlsənəm, sən bir nağıl deyəsən.

Keçəl Əhməd dedi:

– Mən nağıl deyərəm, ancaq bu şərtlə ki axıra qədər bir adam çölə çıxmasın.

Tez Budaq çoban tullanıb qapını kəsdi. Əlində bir çomaq vardı, başında səkkiz batman qurğuşun.

Budaq çoban dedi:

– Kim nağıl qurtarınca yerindən tərپənsə bu çomaqla elə vuracam cəhənnəmə vasil olsun.

Keçəl Əhməd başladı nağıla, nağıl qurtardı, sazı sinəsinə basıb daha nə dedi:

O zaman ki çıxdıq Vandan irəğa,
Qatırlı, şütürlü, mayalı dərviş.
Dindirəndə kəlmə-kəlmə danışar,
Gəlindən, qızdan da həyalı dərviş.

O zaman ki çıxdıq çöllərə Vandan,
Bu qürbət ellərdə mən oldum candan.
Əhvalımı soruş Budaq çobandan,
O bilir hər işi, əhvalı, dərviş.

Başım qoydum astanaya, daşa da,
Bir rəhm elə gözdən axan yaşa da.
Mən də gördüm bir qaranlıq meşədə,
Sən itirdiyin o maralı dərviş.

Fələk məni çox ağladıb güldürdü,
Ağladıban göz yaşımı sildirdi.
Qara Vəzir bir cüt oğlum öldürdü,
Mərd iyid qanına qan alı dərviş.

Səhər-səhər doğan dan ulduzuyam,
Aşıqların söhbətiyəm, sazıyam.
Adım Pəri, Hacı Sayad qızıyam,
İstəsən göstərrəm camalı dərviş.

Söz tamama yetəndən sonra Pəri xanım başındakı maskanı çıxardı. On dörd hörük tel bulud kimi üzünə töküldü. Yerbəyerdən qucaqlaşdılar ki, tapmışıq. Budaq çoban hərəsini bir tərəfə dağıdıb dedi:

– Köpək uşağı, haqsız-sübutsuz cəza verəndə axtarmırdınız, indi nə sarılmısınız bacıma, buraxın, o mənim bacımdır.

Budaq çoban iti balta götürüb Qara Vəziri iki şaqqaya böldü. Hər şaqqasın ala qapının bir tərəfinə mıxladı ki, gəlib görənlərə ibrət dərsi olsun. Tapdığıın tərəsinə bir çomaq qoydu, beyni torpağa dağıldı. Xanı qarı da burda idi. Xanı qarını da bərk bağladı bir xam qatırın quyruğuna. Buraxdı dərə aşağı, dedi:

– Qatır bilər, qarı bilər.

Hər iki aşiq-məşuq sarmaşuq kimi bir-birinə sarılıb məqsəd muradına çatdılar. Təzədən toy çaldırdılar. Bir müddət Bitlisdə yaşadılar. Sonra yenə Vana köçdülər. Bir aşiq gəlib onların duvaqqapmasını belə oxudu.